

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 31.03.1983, sp. zn. 4 Cz 8/83, ECLI:CZ:NS:1983:4.CZ.8.1983.1

Číslo: 4/1984

Právní věta: Pri prekročení časových noriem pobytu vozňov a lehôt na nakladanie a vykladanie tovaru v medzinárodnej železničnej preprave treba rozlišovať medzi sankciou za prekročenie normy pobytu cudzích vozňov (ktorým je zvýšené nájomné za ich používanie) a medzi penále, ktoré sa platí za prekročenie lehôt na včasné nakladanie a vykladanie tovaru. Uvedená sankcia (zvýšené nájomné) postihuje zavinenia prijímateľa tovaru, zatiaľ čo pre povinnosť platiť penále nie je zavinenie rozhodujúce.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 31.03.1983

Spisová značka: 4 Cz 8/83

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Doprava, Penále

Předpisy: 109/1964 Sb. § 145 99/1963 Sb. § 242 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující železnica uplatňovala pôvodne v arbitrážnom konaní proti žalovanej hospodárskej organizácii zaplatenie penále v sume 527 400 Kčs s tým, že žalovaná organizácia v mesiaci apríli 1979 pri vykladaní železničných vagónov prekročila lehoty oslobodené od penále podľa vyhlášky Federálneho ministerstva dopravy č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníka. Krajská štátna arbitráž v Košiciach postúpila arbitrážnu žiadosť Mestskému súdu v Košiciach postúpila arbitrážnu žiadosť Mestskému súdu v Košiciach ako spor vyplývajúci z prepravnej zmluvy patriaci v zmysle ustanovenia § 2 odst. 2 písm. a) zákona č. 121/1962 Zb. o hospodárskej arbitráži (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 46/1983 Zb.) do právomoci súdov.

Mestský súd v Košiciach žalobe vyhovel. Zistil, že žalovaná organizácia v apríli 1979 prekročila pri vykladaní šiestich vozňových jednotiek (troch cisternových vozňov), ktorými mu bola dodaná zo ZSSR kyselina sírová, lehotu oslobodenú od penále. Penále, ktorého výška 527 400 Kčs bola medzi účastníkmi nesporná, žalovaná organizácia napriek výzve nezaplatila. Po právnej stránke posúdil súd vec podľa uvedenej vyhlášky Federálneho ministerstva dopravy z 18. 12. 1978 o zabezpečení rovnomernej nakládky železničných vozňov (č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníku) a poukázal aj na stanovisko Federálneho ministerstva dopravy z 22. 3. 1979, podľa ktorého sa táto vyhláška vzťahuje na celú železničnú sieť v ČSSR bez výnimky, teda aj na širokorozchodnú trať, po

ktorej k preprave tovaru došlo. Súd prvého stupňa zároveň zdôraznil, že povinnosť zabezpečenia rovnomernej a včasnej nakládky a vykládky vagónov a majetkové sankcie spojené s ich nedodržaním sa vzťahujú na všetky železničné vozne bez ohľadu na to, ktorej železnici patria, a na to, či ide o prepravu vnútroštátnu alebo medzinárodnú.

Proti tomuto rozsudku sa odvolala žalovaná organizácia, ktorá žiadala rozsudok zrušiť a vrátiť vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Poukazovala na to, že v danom prípade sa preprava tovaru pre ňu ako pre prijímateľa uskutočnila na priamy nákladný list o medzinárodnej preprave tovaru podľa Dohody o medzinárodnej železničnej preprave tovaru a po železniciach v priamom medzinárodnom styku (SMGS) 1) a k nej sa vzťahujúcich predpisov, ako aj podľa Protokolu o odsúhlasení objemov a podmienok prepravy tovaru zahraničného obchodu medzi ZSSR a ČSSR na rok 1979. Ďalej poukazovala na Smernice o používaní vozňov v medzinárodnej nákladnej doprave, v ktorých § 20 ustanovuje, že za pobyt vozňov na území ČSSR platí čs. železnica sovietskym železniciam nájom a že čs. železniciam uhradza tento nájom prijímateľ tovaru v ČSSR. Ďalej tvrdila, že v zmysle uvedeného protokolu musia byť železničné vagóny vrátené prázdne a vyčistené; preto je vylúčené, aby mohli plniť úlohy vnútroštátnej alebo medzinárodnej prepravy.

Krajský súd v Košiciach doplnil dokazovanie oboznámením s Protokolom o odsúhlasení objemov a podmienok prepravy tovaru zahraničného obchodu medzi ČSSR a ZSSR na rok 1979 a s obsahom vlečkovej zmluvy, uzavretej medzi účastníkmi na obdobie od 1. 1. 1979 do 31. 12. 1984, a žalobu zamietol. Vyslovil názor, že preprava kyseliny sírovej bola uskutočňovaná na základe medzinárodnej prepravnej zmluvy, ktorá bola uzavretá podľa Dohody SMGS, podľa Smerníc o používaní vozňov v medzinárodnej nákladnej doprave a na základe Protokolu o odsúhlasení objemov a podmienok prepravy tovaru zahraničného obchodu medzi ZSSR a ČSSR na rok 1979. Tu boli stanovené aj normy pobytu vagónov Sovietskych železníc na území ČSSR a podmienky pre ich riadne odovzdávanie týmto železniciam. Za prekročenie lehôt pre pobyt týchto vozňov sú Sovietske železnice oprávnené požadovať od ČSD zvýšené nájomné. Preto aj lehoty, v ktorých bola žalovaná organizácia povinná vagóny (cisterny) vyložiť a pripraviť na odovzdanie, nevyplývajú z vnútroštátneho predpisu, ale majú byť odvodené z týchto predpisov o medzinárodnej preprave. Pokiaľ ide o vlečkovú zmluvu, uzavretú medzi účastníkmi, nebola v nej stanovená výška sankcie za prekročenie lehôt na odovzdanie vagónov; ak by teda žalovaná organizácia tieto lehoty prekročila, zodpovedala by podľa ustanovenia § 145 Hospodárskeho zákonníka iba za škodu, tj. za zvýšené nájomné, ktoré by žalujúca dráha zaplatila Sovietskym železniciam.

Najvyšší súd SSR rozhodol o sťažnosti pre porušenie zákona, ktorú podal generálny prokurátor SSR, tak, že uvedeným rozsudkom odvolacieho súdu bol porušený zákon.

Z odôvodnenia:

V danom prípade išlo o dovoz tovaru (kyseliny sírovej) zo zahraničia, keď jeho preprava sa realizovala na základe medzinárodnej prepravnej zmluvy, uzavretej podľa Dohody SMGS, zakladajúcej základný právny vzťah medzi jej účastníkmi (tj. ČSD a Sovietskymi železnicami). Dodávka tohoto tovaru sa uskutočňovala na základe medzištátnych dohôd - Protokolu o odsúhlasení objemov a podmienok prepravy tovaru zahraničného obchodu medzi ZSSR a ČSSR na rok 1979, Smerníc o používaní vozňov v medzinárodnej nákladnej doprave, Smerníc o spoločnom využívaní spoločného parku nákladných vozňov, ako aj na základe princípov zo zápisov (s prílohami) z každoročných porád predstaviteľov ministerstiev dopravy a zahraničného obchodu pre odsúhlasenie objemov a podmienok prepravy tovaru v zahraničnom obchode. Prijímateľom tovaru bola žalovaná organizácia. Zo skutočnosti, že pri príchode tovaru do stanice určenia je železnica povinná tovar vydať a prijímateľ je povinný tovar prijať súčasne s nákladným listom (čl. 16 Dohody SMGS), vyplýva, že vydaním zásielky a prepravného listu v železničnej stanici určenia prijímateľovi sa končia aj práva a povinnosti dopravcu a prijímateľa vyplývajúce z medzinárodnej prepravnej zmluvy. Dohoda SMGS

nestanovuje sankcie za prekročenie lehôt na nakladanie a vykladanie tovaru oslobodených od penále, ale obsahujú ich v rámci podrobnejšej úpravy výdaja tovaru vnútorné predpisy železnice určenia (čl. 35 Dohody SMGS). Týmto predpisom je v ČSSR vyhláška Federálneho ministerstva dopravy z 18. 12. 1978 č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníka o zabezpečení rovnomernej a včasnej naložky a vykládky železničných vozňov. Táto vyhláška stanovuje za nedodržanie predpísaných lehôt majetkové sankcie (penále). Neobsahuje žiadne obmedzenia svojej pôsobnosti a platí pre všetky celoštátne dráhy i vlečky nachádzajúce sa na území ČSSR, teda i na prepravu realizovanú podľa Dohody SMGS, prípadne dvojstranných dohôd.

Z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu v tejto veci vyplýva, že súd nerozlišoval medzi normou pobytu vozňov patriacich Sovietskym železniciam na území ČSSR, stanovenou v Protokole o odsúhlasení objemov a podmienok prepravy tovaru zahraničného obchodu medzi ZSSR a ČSSR na rok 1979, a postihom za jej prekročenie (zvýšené nájomné, ktoré platí ČSD Sovietskym železniciam) na jednej strane a lehotami na včasné nakladanie a vykladanie zásielok oslobodených od penále podľa vyhlášky Federálneho ministerstva dopravy č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníka (za prekročenie ktorých sa platí stanovené penále) na druhej strane, ani čo do ich právnej povahy a z nej vyplývajúcich rozdielov. Zatiaľ čo platenie zvýšeného nájomného, prípadne požadovanie jeho zaplatenia žalujúcej organizácii od žalovanej organizácie (§ 20 Dohody PPV) je uplatnením náhrady škody v zmysle ustanovenia § 145 Hospodárskeho zákonníka, 2) a teda postavené na princípe zavinenia, majetkové sankcie (penále) za prekročenie lehôt na naloženie a vyloženie vagónov (vyhláška Federálneho ministerstva dopravy č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníka), oslobodené ešte od platenia penále, sú postavené na objektívnej povinnosti ich platenia a nie je potrebné zisťovať, či prekročením lehoty na oslobodenie od penále vznikla železnici škoda. Navyše pokiaľ ide o zvýšené nájomné za pobyt vozňov cudzích železničných správ na našom území, je jeho vyporiadanie vecou našich železníc a cudzích železničných správ a až podľa jeho výsledku môže dôjsť k uplatneniu náhrady voči prijímateľovi tovaru (§ 20 Smerníc o používaní vozňov v medzinárodnej nákladnej preprave); platenie penále za prekročenie lehôt oslobodených od penále podľa vyhlášky Federálneho ministerstva dopravy č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníka je však výlučným vzťahom medzi našou železnicou (ČSD) a prijímateľom tovaru, upraveným vnútroštátnym predpisom (tj. uvedenou vyhláškou). Podľa výkladu obsiahnutého v rozhodnutí odvolacieho súdu by železnica prakticky nemohla uplatňovať penále stanovené touto vyhláškou, pretože aj ostatní prepravcovia by sa mohli domáhať toho, že nie sú povinní zaplatiť železnici penále za prekročenie lehôt, ale iba škodu, ktorá jej vznikla zaplatením zvýšeného nájomného zahraničnej železnici za prekročenie doby pobytu jej vagónov na našom území.

Odvolací súd tu ponechal bez povšimnutia i tú skutočnosť (prípadne z nej vyvodil nesprávny záver), že povinnosť platiť penále za prekročenie lehôt, stanovenú vyhláškou Federálneho ministerstva dopravy č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníka v jej článku III., prevzali účastníci i do hospodárskej zmluvy, ktorú uzavreli. Ide o vlečkovú zmluvu, v ktorej je v čl. III. v bode 16 stanovené, aké sú lehoty oslobodené ešte od penále pre vyloženie previazaných cisterien a aké sú pre ostatné vozne a že za ich prekročenie zaplatí vlečkár železnici penále. Uzavretie takejto vlečkovej zmluvy predpokladá vyhláška č. 126/1964 Zb. v znení vyhlášky č. 111/1966 Zb. a aj vyhláška Federálneho ministerstva dopravy č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníka. Zo skutočnosti, že vlečková zmluva bola uzavretá podľa zásad uvedených v tejto vyhláške, v ktorej je stanovená i výška penále, vyplýva, že nebolo potrebné, ako to tvrdil odvolací súd, stanovovať ich výšku i vo vlečkovej zmluve. Na tom nič nemení ani to, že účastníci si vo vlečkovej zmluve dohodli inú dĺžku lehôt na vykladanie a nakladanie železničných vozňov oslobodenú od penále, ako ich stanovila vyhláška. Z takéhoto postupu účastníkov vyplýva, že dĺžku lehôt si prispôbili svojim podmienkam (pri dodržaní zásad vyhlášky) a výška penále vyplýva z vyhlášky (odlišné stanovenie ich výšky účastníkmi vo vlečkovej zmluve bez ďalšieho by bolo totiž rozporné so zásadami vyhlášky).

Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zmenil a žalobu zamietol, porušil zákon v ustanoveniach § 2, § 132, § 153 odst. 1 a § 220 odst. 2 O. s. p. v súvislosti s ustanovením § 319 O. z., ako aj s ustanoveniami čl. 16 a čl. 35 Dohody o medzinárodnej železničnej preprave tovaru (SMGS), § 55 vyhlášky č. 132/1964 Zb., § 8 odst. 3 a § 10 vyhlášky č. 126/1964 Zb. v znení vyhlášky č. 111/1966 Zb., čl. III. vyhlášky Federálneho ministerstva dopravy č. 18051) 1978 Prepravného a tarifného vestníka a § 4 odst. 2 i § 5 odst. 4 zákona č. 51/1964 Zb.

Preto bolo potrebné sťažnosti pre porušenie zákona, podanej generálnym prokurátorom SSR, vyhovieť, pri viazanosti jej rozsahom a dôvodmi (§ 242 odst. 1 O. s. p.).

1) Táto dohoda (označovaná tiež ako Dohoda o medzinárodnej železničnej preprave tovaru), platná od 1. 11. 1951 so zmenami a doplnkami prijatými na konferenciách účastníkov dohody [najmä 31. 7. 1953, 30. 7. 1955 a 25. 5. 1957] alebo schválenými Komitétom organizácie pre spoluprácu železníc [najmä 2. 5. 1959, 30. 11. 1964, 29. 5. 1970 a 15. 4. 1971], bola vyhlásená nariadením č. 81/1951 Zb. (s uverejnením pôvodného znenia Dohody v prílohe Zbierky zákonov). Znenie Dohody SMGS so zmenami a doplnkami vydáva Federálne ministerstvo dopravy ako publikáciu v Nakladateľstve dopravy a spojov v Prahe [napr. v roku 1974].

2) zákona č. 109/1964 Zb. (ktorého úplné znenie so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 45/1983 Zb.)